

۲۰۱۸/۱۱/۱۶

پوهاند محمد بشير دوديال

SDGs یعنی څه؟

او په دې هکله زموږ مسئولیت

په اوسني وخت کې نړۍ د يوه کلي بڼه نيولې، چې موږ هم د دغه کلي يو کور ياستو. گډ ټکي او جهانشموله مسایل د ځمکې د مخ، هر اوسيدونکي ته عين ارزښت لري. د اوزون دطبعي سوري کيدل، د ځمکې او خاورې ويجاړيدل، د نه نوي کيدونکو سرچينو وار په وار کمښت او د ککړتيا (pollution)، د تودوخې زياتيدل او د قطبونو د کنگلونو د ويلي کيدلو گواښ، د نړۍ په هر گوټ کې د هر اوسيدونکي ادبښنه اودټول بشريت گډې ستونزې دي. کله چې په ۲۰۰۰م. کال کې بشريت د زريزې اهداف (MDGs) وټاکل، يوه مهمه موضوع يې د چاپيريال مسایل وو. د زريزې اهدافو د نورو پنځو نړيوالو مسايلو ترڅنګ، د چاپيريال ساتنې ته په ښه ډول لومړيتوب ورکړی و. د دغه سند د اجرا لپاره د ۱۹۳ شاوخوا څخه زياتو هيوادونو کار وکړ چې موده يې تر ۲۰۱۵م. کال پورې وه، وروسته تر دې کال څخه په دغو اجرااتو باندې يوه نقادانه کره کتنه وشوه. دغې کتنې پسي وروسته تر ۲۰۳۰م. کال پورې SDGs د بشريت مخې ته د گډ هدف په توگه کيښودل شو. نو SDGs څه ته وايي؟

SDGs يا د ثبات لرونکي او دوامداره پرمختيا اهداف (Sustainable Development Goals) د هغو اهدافو يوه مجموعه ده چې په راتلونکي پورې اړه پيدا کوي. دغه موخې د م.م. له خوا ښودل شوي دي. کله چې د زريزې داهدافو وخت په ۲۰۱۵م. کال کې پای ته ورسيد، په هغو باندې يوه کتنه وشوه، وليدل شول چې دچاپيريال ستونزې لا هم لويه مسئله ده، چې د حل لپاره يې بايد يو شمير تدابير غوره شي، نوځکه (SDGs) په گډه ومنل شول. دا ۱۷ اصلي اود هغو لپاره ۱۶۹ نور ځانگړي لاندني اهداف دي:

۱. له بيوژلی تشه نړۍ:

هر ډول بيوژلی(فقر) په هر ځای کې چې وي، بايد پای ته ورسول شي؛

۲. بې لورې نړۍ:

لوربه بايد ختمه او غذايي مسئوليت او سالمې تغذيې ته ورسيدو او ثبات لرونکي کرڼه پرمخ بوځو؛

۳. دپام وړ روغتيا:

په نړۍ کې بايد سالم ژوند تضمين شي او د ټولو خلکو لپاره، هر چا ته، په هر عمر کې، روغتيا ورپه برخه شي؛

۴. د زده کړې کيفيت:

دټولو لپاره بايد د کيفيت لرونکي زده کړې مساوي فرصت برابرشي؛

د پاڼو شميره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکنې دليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په خيږ و لولئ

۵. جنسیتی برابری:

باید ټولې نجونې او ښځې وړتیا او پیاوړتیا تر لاسه او جنسیتی برابری ته ورسېږو؛

۶. روغتیا او پاکې اوبه:

ولو ته، په هر ځای کې باید پاکې دڅښلو اوبه مهیا شي، ترڅو د ټولو روغتیا ډاډمنه شي؛

۷. ارزانه او نوې کیدونکې انرژي:

مصنونه، ارزانه، ډاډمنې، پاییدونکې انرژي باندې د ټولو لاسبری؛

۸. کار او ښه اقتصاد:

ثبات لرونکې او پایداره اقتصادي وده؛

۹. غوره زیربنا او نوښتونه:

دیوي ټینګې بیخېنا جوړول، د پایښت لرونکې صنعت رامنځته کول او د نوښتونو لړل؛

۱۰. د نابرابرۍ او بیهوالیتو له منځه وړل:

په هیوادونو کې او د هیوادونو ترمنځ د نابرابرۍ له منځه وړل؛

۱۱. ټینګ او پایښت لرونکې ښارونه او ټولنه:

د بشريت د اوسیدو ځایونه، ښارونه او محلات باید امن او ثبات لرونکې شي؛

۱۲. له سرچینو څخه پرامنه ګټه اخیستنه:

د پایښت لرونکې مصرف تضمین او د مصارفو طرح؛

۱۳. د اقلیم په هکله اقدامات:

د هوا دمنفی بدلون او له دې امله دناوړه عوارضو په وړاندې بیړنۍ اقدامات؛

۱۴. پایښت لرونکې سمندرونه:

د ثبات لرونکې پرمختیا د ډاډمن کیدو په خاطر باید د سیندونو او سمندرونو څخه د دوام لرونکې پرمختیا له اصولو سره سم ګټه واخیستل شي؛

۱۵. له ځمکې څخه پایښت لرونکې استفاده:

د خاورې له ایکوسیستمونو څخه باثباته استفاده او د هغو نور هم ښه کول، د ځنګلونو پایدار استعمال، له سارایي کیدوسره مبارزه، د خاورو د ویجاړیدو محنیوی، د ژوند دتنوع ساتنه؛

۱۶. سوله او عدالت:

په سوله ییزه فضا کې د ټولنو دترقی لپاره هڅې، د پایښت لرونکې پرمختیا عامل، ټولو ته عدالت، په ټولو سطحو کې د کارنده، باور وړ او ځواب ویونکو موسساتو رامنځته کول؛

۱۷. د پایښت لرونکې او باثباته پرمختیا په برخه کې مرستې:

د پایښت لرونکې او دوام لرونکې پرمختیا لپاره نړیواله همکارۍ.

د پانوی شمیره: له 2 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بنې پاروالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په څیر و لولئ

له دې څخه موخه دا ده چې د اقتصادي پرمختګ ترڅنګ، بايد چاپيريال او د طبيعت شتمني زيانمنې نشي، طبيعي زيرمي بايد، پرته د هغو د بي کيفيته کيدو څخه راتلونکي نسل ته د يوه امانت په توګه وسپارل شي. په تيره بيا د نه نوي کيدونکو سرچينو ثبات بايد ډاډمن شي.

دوام لرونکي با ثباته پرمختيا هغه عمليه ده چې دبشري ټولني لپاره يوه په زړه پوري راتلونکي تضمينوي. په دغه ډول عمليه کې د سرچينو په کار ورل، دچاپيريال پاکي اوبنکلا، يووالي او حياتي تنوع ته زيان نه رسيري، کوم تخريبي اثر نلري او اقليم کې منفي بدلون نه راځي، خو د انسان اړتياوي پوره کيري. پايداره او ثبات لرونکي پرمختيا او د منابعو مديريت پنځو اساسي غوښتنو ته ځواب وايي:

(يو) د پرمختيا او ساتني يو بل سره تلفيق (غاره غري کول)؛
(دوه) دانسان د ژوند د لومړنيو اړتياوو پوره کول؛
(درې) ټولنيز عدالت؛

څلور) فرهنگي تنوع او خود مختاري؛
پنځه) د ايکولوژيکي يووالي ساتنه.

د SDGs په رعايت سره به بشريت دچاپيريال شتمنيو ته نه يواځي زيان ونه رسوي، بلکې چاپيريال به ډاډمن هم شي. ملاتړ او ثبات يې په لاندې ډګرونو کې حتمي دي:

الف) په طبيعي منابعو (سرچينو) کې پايښت او ثبات؛

ب) سياسي ثبات؛

ج) ټولنيز ملاتړ او ثبات؛

د) اقتصادي پايداري.

د دې موخو په خاطر [World Summit on Sustainable Development(WSSD)] يعني د پايداري پرمختيا د نړيوالي غونډې له خوا لاندې توافقات وشول:

• تر ۲۰۱۵م. کال پوري حد اقل هغو نيمايي خلکو ته دڅښاک دپاکو اوبو رسول چې پاکو اوبو ته لاسرسي نه لري (دغه هدف ډير عاجل وبلل شو، نوځکه صرف يو کال مهلت ورکړشو حال داچې افغانستان تر اوسه (۲۰۱۸د) ترپاي پوري لا هيڅ هم ندي کړي)؛

• تر ۲۰۲۰م. کال پوري د هغو کيمياوي توکو استعمال حد اقل نيمايي ته راتپيول، چې د انسان روغتيا ته مضر دي؛

• د سمندري زيرمو د مصرف راتپيول نيمايي ته، ترڅو دغه زيرمي په ګرندې توګه پای ته ونه رسيري؛

• تر ۲۰۱۵ کال پوري دې هدف ته رسيدل ترڅو د طبيعي تنوع له منځه تګ ودريري (مور ته لا اوس هم دا موضوع ناشناده، کومه چې نړيوالو دري کاله مخکې دهغي اجرا غوښتي وه)؛

• تر ۲۰۱۰ کال پوري دې هدف ته رسيدل، ترڅو د نوي کيدونکو سرچينو څخه استفاده زياته شي؛

• او د ثبات لرونکي پرمختيا څخه د ملاتړ د لس کلن پروګرام جوړول (په دې توګه ګورو چې ډير ورسته پاتې ياستو).

مور په دې باندې ډير خپه يو، چې نه مو پرمختيا وکړه، نه مو له خپلو سرچينو ګټه پورته کړه، نه مترکم صنعت لرو او نه مو د ډيرو اقتصادي فعاليتو له کبله ککرتيا رامنځته کړي، بلکې لازاتي مو منابع (ځنگلونه، حيات وحش، اوبه، کانونه، ...) پرديو راته لوټ او تالا کړي او نوم مو هم بد دی (هم بوره هم بدنامه – هم مړ هم پر!!) هم وري ياستواو هم موچاپيريال او منابع د بي خبري او دپريديو د لاسوهنو له کبله خوندي ندي. که خدای مکره نړيوالو د پښو پل (Foot Print) کې را ګير کړو، ورته ځواب نشو ويلای. بيا به مو نړيوال بدوي بولي. دا به راته يو پيغور وي. بايد افغانان نور له دې حالته راوځي. که دنيمګرتياوو ويل، ترڅه دی، خو ضرور دي. چې نه واييم، له غمه يې واييم.

هغه پوه او باحساسه کسان چې په دې ټکي پوهيري، دملت دغو غمونو ته شپه- ورځ پت ژاري او د زړه ويني خوري.

راځئ داسي بنسټونه و رغوو چې دا نيمګرتياوي مو را سمې کړي، د دې لپاره يو کارنده، سالم، اصولي او د مسلکي او پوهو کادرنو څخه جوړ نظام ته ضرورت لرو.

پای